

Фейсбук в капана на цензурата

Лора Симеонова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
имейл: lsimeonova@uni-sofia.bg

Резюме. Фейсбук падна в капана на собствената си акселерация. Макар да го отрича, най-голямата социална мрежа се превърна в медийна платформа, която обаче няма „главен редактор“. Затова и Фейсбук се люшка между налагането на абсурдна цензура, от една страна, и тоталното си безсилие пред пропагандата, фалшивите новини и кампаниите на троловете, от друга. Социалната мрежа роди и нов, зловещ жанр – „Смърт на живо“ – риалити, който алгоритмите засега не могат да овладеят.

Ключови думи: цензура, социални мрежи, пропаганда, фалшиви новини, тролове

Ренесанс на фалшивите новини. Пропаганда и „черен пазар“ на лични данни преди избори. Убийства „на живо“, които се трупат лайкове в Мрежата часове наред. В същото време – посвеместно „запушване на усти“ на лидери на мнение с блокиране на профили. Абсурдна цензура на снимки за „Пулицър“ и шедеври като Вилендорфската Венера и картината на Йожен Делакроа „Свободата води народа“. През последните 3 години най-голямата социална мрежа в света – „Фейсбук“, се движи на „гребена“ на постоянния скандал. Вездесъщият алгоритъм на нюзфийда все повече заприличва на медиен Франкенщайн, чиито създатели са безпомощни да го „озаптят“. А негов заложник са 2.2 милиарда потребители по цял свят.

„Ако поведеш революция, в един момент ще трябва да управляваш. [Марк] Зукърбърг и [Джак] Дорси създадоха инструменти, с които промениха света, не непременно към по-лошо. Но едновременно с това елиминираха физически и културни стожери – от доминацията на мейнстрийм медиите до превъзходството на комуникацията лице-в-лице – които не позволяваха на тормоза, насилието и деизноформацията да избуяват. Сега светът е променен и от тях зависи да запазят добрите ценности от миналото. Биха могли да започнат, като поне признаят проблема“ (Read 2016). Тази позиция на медийния анализатор Макс Рийд обобщава критиките срещу „титаните“ в Интернет, които ескалираха след „цунамито“ от фалшиви новини през 2016 г., което – според мнозина, помете и световната геополитическа шахматна дъска, изстрелвайки Доналд Тръмп в Белия дом и изхвърляйки Великобритания от Европейския съюз. Истината е, че алгоритъмът на „Фейсбук“ влиза в ролята на „непослушното дете“ далеч преди критичната 2016 г.

Акселерацията на нюзфийда, построен на принципа „точното съдържание, за точните хора, в точния момент“ (Ji et al, 2013), започва през 2013 г., когато екипът открива, че трафикът от социалната мрежа към новинарските сайтове е скочил тройно – с 170%. Водени от големия интерес на потребителите, от компанията започват да разширяват възможностите за имплантиране на медийно съдържание в платформата. Така, „Фейсбук“ постепенно въвежда нови и нови функции, които, в крайна сметка, го превръщат в свръхперсонализирана супермедия. Или – в „социален редактор“, според определението на проф. Натали Хелбергер от Факултета по информационно право на Амстердамския университет. „Фейсбук“ е първо и преди всичко социален редактор, който упражнява контрол не само върху селекцията и организирането, но – по-важното – върху начина, по който намираме, споделяме и се ангажираме със съдържанието“, дефинира понятието проф. Хелбергер (Helberger, 2016). Тази важна трансформация започва през 2014 г. с появата на услугата „Trending Topics“ (достъпна само в някои държави), чиято философия е „да помогне на хората да открият съдържание, което е едновременно популярно в света и важно за тях“ (Osofsky, 2016). Наред с това за издателите става по-лесно да публикуват новините си в социалната мрежа. През 2015 г. този процес е ускорен, благодарение на приложението „Instant Articles“, което дава възможност на мейнстрийм медиите да качват съдържанието си в реално време. От 2016 г. е налична и функцията „Facebook Live“, позволяваща и стрийминг в социалната мрежа. В „ябълка на раздора“ първа се превръща услугата „Trending Topics“ – „кутийката“ с топовини, която американците виждат в горния десен ъгъл до нюзфийда си. Големите скандали около нея вървят по остта „цензор или слаб редактор е „Фейсбук“, които се оказват „генерална репетиция“ за бурята от обвинения, които ще се изсипят върху Марк Зукърбърг след победата на Доналд Тръмп в надпреварата за Белия дом.

Редакторите vs. алгоритмите

Първата голям шамар за Марк Зукърбърг са серията разследвания на технологичния сайт „Gizmodo“ през май 2016 г., в разгара на предизборната кампания в САЩ. „Системно потулявахме материали за консерваторите в „Trending“-секцията“, разкрива пред репортера Майкъл Нунез журналист, работил за „Фейсбук“ (Nunez 2016). Анонимният редактор твърди, че от списъка с най-горещите публикации са вадени такива за Мит Ромни, Ранд Пол и т.н., въпреки че са бил сред топ заглавията в информационния поток. Популярни текстове на консервативните „Breitbart“, „Washington Examiner“ и „Newsmax“ също са пренебрегвани нарочно. Други бивши служители

потвърждават думите му и твърдят, че едновременно с цензурирането, са карани да „напомпват“ изкуствено теми, които въобще не са били популярни – например касапницата в „Charlie Hebdo“, войната в Сирия или движението „Black Lives Matter“ (което Зукърбърг открито подкрепя). „Явно новинарската секция на „Фейсбук“ работи точно като класически нюзрум – следвайки субективните пристрастия на редакторите и корпоративните интереси на компанията“, коментират на 9 май 2016 г. от „Gizmodo“ (Пак там).

Само 6 дни по-рано от тех-медията са публикували разследване (Nunez, 2016) за робските условия, при които се трудят журналистите на Зукърбърг. Наети като контрактори са дузина младежи, току-що завършили престижни университети от „Бръшляновата лига“ или частните вузове от Източния бряг. Бившите служители разказват, че е трябвало да работят в мазето на нюйоркския офис на компанията, а отношението към тях било унижително. Мениджърите ги предупредили да не обявяват, че са част от компанията в публичните си профили в Интернет. „Имах чувството, че исках да остане тайна как точно работят алгоритмите“, споделя един от бившите служители пред „Gizmodo“ (Пак там). И останалите му колеги остават с впечатление, че не са наети, за да се развиват пълноценно за „Фейсбук“, а просто експериментират с тях – за да „тренират софтуера си“. „Личеше си, че Зукърбърг е готов да прекрати проекта всеки момент“, разказва анонимен служител (Пак там). В задълженията на журналистите влиза да прегледат списъка с топ новини, избран от алгоритъма, след това им сложат заглавие, кратко резюме и линкове към различни медии. По препоръка на мениджърите, се предпочитат препратки към „The New York Times“, „Time“, „Variety“. За да влезе в новина в топ листа пък, трябвало да я има в поне три традиционни медии. Шефовете очакват от редакторите да работят по поне 20 материала дневно. „Не ни третираха като личности, а като роботи“, признава един от бившите служители (Пак там). От компанията пък тогава отказват коментар за „Gizmodo“ с мотива, че не желаят да се занимават със спекулации.

Обръчът около „Фейсбук“ обаче се затяга с разкритията седмица по-късно, че новини за републиканците се „изтикват“ от „Trending Topics“. Хората на Зукърбърг отново отказват официален коментар пред „Gizmodo“, но няколко часа по-късно, в профила си в социалната мрежа, Том Стоки, чийто екип отговаря за проекта, пише: „Взехме изключително насериозно твърденията, че редактори са манипулирали „Trending Topics“, но не открихме доказателства анонимните обвинения да са верни“ (Пак там). Въпреки това Марк Зукърбърг свиква спешна среща с 12 консервативни лидери още на 18 май 2016 г. „Знам, че много републиканци не вярват, че платформата ни е безпристрастна. Затова исках да чуя притесненията им лично и

да проведем открит разговор за това как да изградим доверие помежду си”, пише в профила си Зукърбърг. И не пропуска да припомни, че Доналд Тръмп е най-харесваният политик в социалната мрежа, а консервативната „Fox news” – медийната страница, която се радва на най-голям потребителски интерес.

В крайна сметка, чак след президентските избори, един от редакторите на „Фейсбук”, излиза от анонимност. Митили Сампаткумар застава с името и лицето си в „Туитър”: „Третираха ни като боклук! Явно бяхме само прекурсори на алгоритъма. „Фейсбук” винаги е имал решение за проблема с фалшивите новини: нашия екип!” (Hongo, 2016). Марк Зукърбърг обаче взема друго решение – да заложи на компютрите. И дотук анализаторите го определят като провал.

Три месеца след скандала с манипулацията на „Trending Topics”, на 26 август 2016 г., „Фейсбук” уволнява всички 26 редактори и оставя работата им „в ръцете” на компютрите. От компанията се мотивират така: „Селектирането с алгоритъм в „Trending Topics” ще позволи на секцията да покрива повече теми и да ги прави достъпни за повече хора по целия свят” (Facebook News, 2016). В новия формат „горещите новини” вече се представят само с ключови думи. За да видиш резюме и линкове към публикации, както и дискусиите, които е предизвикала в социалната мрежа, просто трябва да „плъзнеш” мишката си върху избраната тема. Само след два дни след „реформата” обаче идва истинският катаклизъм – фалшива новина влиза в списъка на най-горещите. Автор на измислицата е сайтът „Ending the Fed”, който се списва от румънеца Овидиу Дробота. Заглавието гласи: „Извънредно: „Fox News” разобличава предателката Мегън Кели, изхвърля я, защото подкрепя Хилъри”. Следват още провали за алгоритъма – само за няколко дни в „Trending Topics” влизат още видео на мастурбиращ със сандвич от „McDonald’s” мъж и скалъпен материал за актьора от шоуто „Saturday Night Live” Роб Лоу, който уж нарекъл дясната активистка Ан Кулър „расистка к*рва”. Шокът е огромен, а всички медии „крещят” в един глас: „Фейсбук” загуби битката с фалшивите новини!” (Solon, 2016). Авторитетните „The Washington Post” (Dewey 2016) и „The Guardian”(Yuhas, 2016) дори хвърлят ръкавицата на социалната мрежа и започват започват операция „Fact-checking”, като следят провалите на алгоритъма и ги събират в специални бюлетини. А „издънките” набират скорост като същинска лавина. На атаките Зукърбърг най-често отговаря с половин уста. Обикновено с аргумента, че компанията му е не медийна, а технологична. Фалшивите новини в социалната мрежа са само 1%, а „Фейсбук” не желае да влиза в ролята на „арбитър на истината”. Което обаче не му пречи да се изживява като цензор – понякога с абсурдно упорство.

Долу ръцете от Вилендорфската Венера!

Абсурдният казус с „Напалмовото момиче“ ще накара професорът по медийно право Джейн Киртли от университета в Минесота да сравни IT-гениите от „Фейсбук“ с „деца, играещи си с играчка, която не е за тяхната възраст“ (Levin, 2016). Как се стига до там? В началото на септември 2016 г. известният норвежки писател Том Егеланд, автор на „Евангелието на Луцифер“, публикува в профила си в социалната мрежа пост за седемте фотографии, променили историята на военното дело. Една от тях е „Напалмовото момиче“, прочутата снимка на Ник Ут от 1972 г., с която той печели „Пулицър“. Кадър е запечатал 9-годишната чисто гола Ким Фук, която бяга с други деца от селото си, докато от небето се сипе напалм. Администраторите на „Фейсбук“ обаче изтриват публикацията, приемайки за я порнографска. След протестите на писателя профилът му в социалната мрежа е изтрит. Егеланд споделя абсурдната история с най-големия норвежки вестник – „Aftenposten“. Медията качва разказа му в социалната мрежа и я илюстрира с шедьовъра на Ут. Администраторите се свързват с вестника и настояват снимката да бъде цензурирана. След няколко часа, без да дочакат отговор от „Aftenposten“, изтриват публикацията. Междувременно, в знак на протест срещу цензурата, хиляди норвежци слагат „Напалмовото момиче“ на „стените“ си – сряд тях са много политици и дори министър-председателят Ерна Солберг. Снимката „изчезва“ и от техните профили.

В отговор на цензурата, главният редактор на „Aftenposten“ Еспен Егил Хансен излиза с емоционално отворено писмо до Марк Зукърбърг от първа страница, в което се обръща към него със „Скъпи, Марк“. Хаштагът #DearMark пък става емблема на протеста срещу тесногръдите правила на „Фейсбук“ и е споделян от стотици хиляди в социалните мрежи. „Скъпи, Марк, ти си най-могъщият редактор на света, но мисля, че злоупотребяваш с властта си. Преструвайки се, че е възможно да създадеш общи, глобални правила за това какво може и какво – не, да се публикува, само хвърляш пясък в очите на хората“, пише Хансен (Hansen, 2016). И смята, че социалната мрежа трябва да е по-гъвкава и – защо не – да разграничава журналистите от обикновените потребители, защото „редакторите не могат да живеят с теб – като главен редактор“ (Пак там). На финала Хансен признава: „Притеснен съм, че най-важната медия в света ограничава свободата, вместо да се опита да я разшири и това очевидно се случва по авторитарен начин“ (Пак там). След писмото на главния редактор на „Aftenposten“ от „Фейсбук“ отстъпват и връщат „Напалмовото момиче“. Вицепрезидентът на компанията Джъстин Ософски обяснява в профила си, че „понякога историческата тежест на снимка като „Ужасът на войната“ надделява над важността голотата да се държи

вън от социалната мрежа". Затова, след като са чули мнението на общността, са възстановили фотографията.

Абсурдните примери за цензура обаче не спират с „Напалмовото момиче“. В края на 2017 г. „Фейсбук“ влиза в тримесечна сага със свалянето на снимка на един от най-известните артефакти от палеолита в света – Вилендорфската Венера. 11-сантиметрова скулптура е на над 30 000 години и е част от колекцията на Музея по естествена история във Виена. Алгоритъмът на „Фейсбук“ я слага в категорията „опасно порнографска“ през декември 2017 г. след като италианската арт активистка Лаура Гианда я качва в профила си и снимката става viral. Публикацията е свалена, а авторката ѝ е потресена и заявява, че „войната с културата и интелекта не бива да бъде толерирана“ (Breitenbach, 2018). Развързката обаче идва чак след като на 28 февруари 2018 г. директорът на виенския музей Кристиан Кьоберл изразява възмущението си от цензурата пред агенция „Франс прес“. „Никоя археологическа находка – особено икона като Вилендорфската Венера, както и никое произведение на изкуството, не може да бъде забранявано от „Фейсбук“ с мотива, че демонстрира голота“, коментира Кьоберл. И допълва, че посетителите на музея никога не са се оплаквали или смущавали от статуята. Само ден по-късно от „Фейсбук“ се извиняват официално пред „Франс прес“. Говорителката на компанията Кристин Чен обяснява, че социалната мрежа не допуска демонстрации на голота. „Въпреки това, правим изключения за статуи, затова и публикацията е одобрена“, уточняват от „Фейсбук“.

След по-малко месец обаче от социалната мрежа отново попадат в капана на собствените си алгоритми. „На мушката“ е друго паметно произведение на изкуството – картината на Йожен Делакроа „Свободата води народа“. Този път е спряна рекламна публикация на режисьора Жослен Фиорина. С картината той промотира в социалната мрежа постановката си „Изстрели на улица Сен Рож“, която се играе в Париж. Само след 15 минути рекламата е спряна. А режисьорът качва нов вариант, в който закрива голия бюст с етикета „цензурирано от „Фейсбук“ (Величкова, 2018). Новината гръмва в цял свят, а от в. „South China Morning Post“ коментират в друга социална мрежа – „Туитър“: „В емблематичната творба на Делакроа почитателите на изкуството виждат шедевър. Французите – свобода. А „Фейсбук“ – зърна“. Този път от компанията реагират много бързо. Регионалният им мениджър в Париж Елоди Лакри излиза с изявление: „Творбата „Свободата води народа“ с право има своето място във „Фейсбук“... Своевременно сме информирали потребителя, че неговата реклама е одобрена. За да гарантираме качеството на услугата си, всяка седмица ние проверяваме милиони изображения и понякога грешим. Поднасяме извиненията си“, допълва Лакри (Пак там).

Поредният „обратен завой“ на цензора „Фейсбук“ обаче само дава допълнителни аргументи на журналисти и медийни експерти да се притесняват, че социалната мрежа не знае как да упражнява властта, която има. Дори проф. Джеф Джарвис, който винаги е защитавал тезата, че социалните мрежи и „Google“ са „не-медии“ (unmedia), влиза в отбора на колегите си – като Емили Бел от Tow Center for Digital Journalism към Колумбийския университет или проф. Едуард Васерман, деканът на Училището по журналистика в „Бъркли“, които смятат, че „Фейсбук“ има спешна нужда от редактор. Редактор, „който да го спаси от самия него“ (Jarvis, 2016).

Кървавото риалити „Facebook Live“

Критичните думи на анализаторите се оказват самосбъдващо се пророчество. Абсурдно строг спрямо „Напалмовото момиче“ или голата гръд на Свободата и Вилендорфската Венера, алгоритъмът се оказва опасно либерален към смъртта live – нова, зловеща мода в социалната мрежа. Още след пускането на функцията „Facebook Live“ през 2016 г., светът е шокиран от серия самоубийства на живо в социалната мрежа. А през юни 2016 г. гангстерът Антонио Пъркинс от Чикаго, без да иска, заснема собственото си убийство (Nickeas et al 2016) – курioз, който ще продължи да се повтаря системно в следващите три години. Кои са най-големите провали на „социалния редактор“ да цензурира, когато трябва?

Първи в серията е „кошмарът от Жабек“. Който, за жалост, се мултиплицира. На 13 февруари 2017 г. през нощта двама приятели в Словения – 20-годишният Алеш Оловец, който е тотално пристрастен към „Фейсбук“, и 29-годишният Мартин Ковач 23 минути излъчват на живо как пребиват до смърт и режат гърлото на 26-годишния си приятел Андрей Цекута (McLaughlin 2017). Виждайки бруталния побой, момиче сигнализира в полицията, която стига на местопрестъплението, минути след като нападателите са оставили момчето да агонизира в локва кръв и успява да ги залови. Видеоето обаче става абсолютен хит в мрежата, гледано е от 250 000 по цял свят и дори е харесено над 400 пъти. И, въпреки че два пъти словенската полиция моли „Фейсбук“ да го свали, то остава онлайн над 13 часа. „Духът излезе от бутилката – това е перфектното убийство в реално време“, коментира местният експерт по социални мрежи Вук Косич (Цветков, 2017) . „Защо от „Фейсбук“ да отрежат ръцете, които им дават златното яйце? Това е техният бизнесмодел – да злоупотребяват с недостатъците ни, за да печелят трафик. „Фейсбук“ е като извънземно, опряно е в лицето ти, което не ти дава да помръднеш. Ще остане, ще пораста и ще е щастливо, защото си там – а ти си горивото, което ще поддържа живота му“,

безкомпромисен е Косич (Пак там). И се оказва прав.

Само след ден двама радиоводещи от Доминиканската република са застреляни live (Lakhani, 2017). През април същата година пък светът е шокиран след като на 16-ти Стив Стивънс от Кливланд застрелва 74-годишния баща на 10 деца Робърт Гудуин и няколко часа убийството се върти в мрежата. Издирван от полицията, и килърът се самоубива – отново на живо във „Фейсбук“ (Yan et al, 2017). Само 10 дни по-късно пък тайландецът Вутисан обесва 11-месечната си дъщеричка Натали пред камерата на смартфона си и се самоубива, обезумял от ревност. Смъртта на бебето в розова рокличка остава в Мрежата почти 24 часа (Tanakasempipat et al, 2017).

Така на 3 май, Зукърбърг „развява бялото знаме“ пред кървавото онлайн риалити и в профила си в социалната мрежа признава, че компанията е притеснена от ширещото се насилие live и спешно ще наеме още 3 000 души, които наред с вече назначените 4 500, да се следят за кошмарни сцени. Само седмица по-рано, на 27 април, от „Фейсбук“ правят и друго признание – че от 2016 г. насам мрежата е станала гнездо на политическа пропаганда и фалшиви новини, и ще вземат „спешни мерки“. Част от тях са например изтриването на 30 000 акаунта на тролове, които бълват манипулации и инсинуации за френските избори (Weedon et al 2017:10).

„Спешните мерки“ обаче за пореден път се оказват ялови – както по отношение на кървавите сцени live, така и на троловете. Злокобното „Фейсбук“ риалити продължава да „трупa нови епизоди“. Например – на 26 февруари 2018 г. музикантът Прентис Робинсън заснема собственото си убийство в Северна Каролина, докато снима live филм със селфи стик, посветен на рождения му ден. Мъжът тъкмо споделя как смята да се премести в Атланта, когато непознат го застига и поваля с 4 куршума (MacCloskey, 2018). На 13 април пък 36-годишният Джонатан Робинсън екзекутира приятелката си и майка на 3 деца Ранита Уилямс на живо във „Фейсбук“. „Всеки иска да е известен, нека станем известни днес!“, заявява килърът на 27-годишната жена от Луизиана, преди да я застреля с 6 куршума (Loveridge-Green, 2018).

На мушката на „армията“ от тролове

Освен срещу истинските патрони, мрежата на Зукърбърг се оказва безпомощна и срещу виртуалните. „Армии“ от тролове от години „запушват устите“ на лидерите на мнение във „Фейсбук“ – най-често, опозиционно настроени, използвайки разтегливите понятия за „реч на омразата“, заложили в „Стандартите на общността“ на „Фейсбук“. През 2017 г. и в България редица авторитети в социалните мрежи редовно са блокирани, а някои от тях – и изличени. Сред наказаните за „реч

на омразата” са журналистите Атанас Чобанов, Самуил Петканов, Мартин Карбовски, Емил Кошлуков, Манол Глишев Иван Бакалов, Татяна Кристи, карикатуриста с остра гражданска позиция Христо Комарницки, адвокат Николай Хаджигенов, активисти като проф. Велислав Минеков, Асен Генов, Емил Джасим, анализатора Илиян Василев, музикантите и политици Светьо Витков и Венци Мицов и т.н. Много от тях са санкционирани заради постове, публикувани преди години – които изведнъж събират голям брой „докладвания”. Такъв е случаят с блогъра и журналист Татяна Кристи, която живее в САЩ и в последните години нашумява с критичните си видеа, посветени на властта. Нейният профил е изтрит, а „Фейсбук” се превръща в забранена територия за коментарите ѝ. Формалният повод е цитат на Магдалена Ташева от „Атака”, който Кристи публикува преди повече от година на стената си. В него е използвана забранената дума „гей”. Подозренията на журналистката обаче са, че се превръща в „персона нон грата”, защото твърде упорито започва да разследва кой и как блокира профили в социалните мрежи у нас – включително със запитвания до централата на „Фейсбук” в Калифорния, както до българските МВР и ДАНС. В отвореното си писмо от началото на януари 2018 г. – „Как „Фейсбук” стана адвокат на Дявола” (Кристи, 2018), Кристи излага подозрението, че причината за системното блокиране на изявените българи с мнение в социалната мрежа се дължи не просто на тролски атаки, а на договорки на компанията с правителството – каквито примери през годините е имало в Азия и Русия. Журналистката споделя още, че е във връзка с говорителката на „Фейсбук” Кристин Чен, според която постинги се трият, а профили „заклучват” или „свалят” не от алгоритмите, а след проверка от „живи хора”, които говорят български (макар да не са базирани у нас), защото понякога „стават грешки”. Факт е обаче, огромна част от най-изявените лидери на мнение в българското онлайн пространство се оказват със „запушени усти” заради „реч на омразата”, която много често е извадена от контекста. Ето например защо профилът на Христо Комарницки е блокиран за три дни през 2017 г:

„Драги фейсбук приятели, мисля си, че трябва да бъда откровен с вас. От известно време насам все по-често попадам на текстове, описващи ужасни апокалиптични картини как прогнилата коварна Европа иска да ни съсипе и унищожи, да превърне децата ни в роби, гейове и содомити посредством ГМО и облъчване с последните достижения на науката, изкуството и шоубизнеса си.

Няма да зачерквам хората, които публикуват и споделят тези откровени дивотии, защото ме забавляват и информират за състоянието на една голяма част от населението. Но държа да знаете, че за мен подобни текстове [са] своеобразен израз на агресивното

невежество, което ни залива." (Седларска, 2017)
Очевидно е, че тази публикация не насажда омраза по расов, етническа и полов признак – напротив. В същото време „докладването“ се превръща в ефективен инструмент в заглушаване на ярките гласове – при това, във всеки един удобен момент. Или, както коментира в статията си „Игра на тролове“ за американското сп. „The New American Magazine“ Татяна Кристи: „Това, което при създаването си беше оръдие на свободата, се превръща в оръжие за репресии... Правилата за поведение на компанията се превърнаха в мощен инструмент за цензура... Социалните мрежи безспорно помогнаха на активистките движения да привлекат вниманието към каузите си. Но режимите по света проумяха как да използват тези мрежи, за да заглушават несъгласните“ (Christy, 2018). В статията за US списанието журналистката цитира и друга „персона нон грата“ в социалната мрежа – главният редактор на сайта разследвания „Биволъ“ Атанас Чобанов. „Отказвам да се боря с „Фейсбук“. Методите на платформата са тоталитарни и вредят на демокрацията.... „Фейсбук“ се е превърнала в опасно чудовище“, коментира пред американската медия Чобанов (Пак там).

В същото време от социалната мрежа продължават да се провалят в опитите си да „върнат духа“ обратно в бутилката. В разгара на скандала с „Cambridge Analytica“ и откраднатите с цел пропаганда данни на над 80 млн. потребители, между изслушванията пред Сената и Европарламента, „Фейсбук“ за пореден път променя „Стандартите на общността“ в края на април 2018 г. А създателят му Марк Зукърбърг втиевато се оправдава: „Да балансираш между свободата на словото и безопасността е предизвикателство както във „Фейсбук“, така и извън него. Ние ще продължим да работим здраво, за да се справим с тази задача, в името на нашата общност. И в близките месеци ще ви споделя следващите ни стъпки в тази посока“. Дотогава „медийният Франкенщайн“ ще продължава да вилнее, хванат в собствения си капан на „главен редактор по неволя“. За нещастие обаче, освен виртуално, жертвите му кървят и реално.

БИБЛИОГРАФИЯ

Величкова, 2018: Величкова, В. Фейсбук цензурира гол бюст в известна картина, извини се – Dariknews.bg, достъпно на: <https://dariknews.bg/novini/liubopitno/fejsbuk-cenzurira-gol-biust-v-izvestna-kartina-izvini-se-2085610>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Кристи, 2018: Кристи, Т. Как „Фейсбук“ стана адвокат на Дявола? – OffNews.bg, достъпно на: https://m.offnews.bg/news/Razsledvane_68/Kak-Fejsbuk-stana-advokat-na-diavola-ili-zloveshtata-strana-na-sotcia_672361.html, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Седларска, 2017: Седларска, В. Кой блокира известни имена във „Фейсбук“? – Редута, достъпно на: <http://www.reduta.bg/%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8->

%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%8A%D0%B2-%D1%84%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%B1/, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Цветков, 2017: Цветков, Р. Смърт на живо – bTV репортерите, достъпно на: <http://btvnovinite.bg/article/svetut/btv-reporterite-smart-na-zhivo.html>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Breitenbach, 2018: Breitenbach, D. Facebook apologizes for censoring prehistoric figurine “Venus of Willendorf” – DW, достъпно на: <http://www.dw.com/en/facebook-apologizes-for-censoring-prehistoric-figurine-venus-of-willendorf/a-42780200>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Christy, 2018: Christy, T. Game of Trolls: The Sinister Face of Facebook – The New American, достъпно на: <https://www.thenewamerican.com/print-magazine/item/28297-game-of-trolls-the-sinister-face-of-facebook>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Dewey, 2016: Dewey, C. Facebook is tracking “trends”, so we are tracking Facebook – The Washington Post, достъпно на: https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2016/08/31/facebook-is-tracking-trends-so-were-tracking-facebook/?tid=a_inl&utm_term=.c04d8d83eaa7, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Facebook News 2016: Search FYI: An update to Trending – Facebook News, достъпно на: <http://newsroom.fb.com/news/2016/08/search-fyi-an-update-to-trending>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Hansen, 2016: Hansen, E. Dear Mark, I am writing this to inform you that I shall not comply with your requirement to remove this picture – Afterposten, достъпно на: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/Dear-Mark-I-am-writing-this-to-inform-you-that-I-shall-not-comply-with-your-requirement-to-remove-this-picture-604156b.html>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Helberger, 2016: Helberger, N. Facebook is a new breed of editor: a social editor – Media Policy Project Blog, достъпно на: <http://blogs.lse.ac.uk/mediapolicyproject/2016/09/15/facebook-is-a-new-breed-of-editor-a-social-editor>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Hongo, 2016: Hongo, H. Former Trending News Writer slams Facebook: “They treated us like garbage” – Gizmodo, достъпно на: http://gizmodo.com/they-treated-us-like-garbage-former-trending-news-writ-1789248355?utm_campaign=socialflow_gizmodo_twitter&utm_source=gizmodo_twitter&utm_medium=social_flow, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Jarvis, 2016: Jarvis, J. Dear Mark Zuckerberg – Medium, достъпно на: <https://medium.com/@jeffjarvis/dear-mark-zuckerberg-d0b48675dfaf#.1rx35vrn1>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Ji et al 2013: Ji, M., V. Kacholia. News Feed FYI: Helping you find more news to talk about – Facebook Newsroom, достъпно на: <https://newsroom.fb.com/news/2013/12/news-feed-fyi-helping-you-find-more-news-to-talk-about>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Lakhani, 2017: Lakhani N. Journalists shot dead during Facebook Live video in Dominican Republic – The Guardian, достъпно на: <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/14/journalists-killed-dominican-republic-facebook-live-broadcast>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Levin, 2016: Levin, S. “Facebook needs an editor”: media experts urge change after photo dispute – The Guardian, достъпно на: <https://www.theguardian.com/technology/2016/sep/10/facebook-news-media-editor-vietnam-photo-censorship>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Loveridge-Green, 2018: Loveridge-Green, O. Facebook live killer shoots his girlfriend dead on after telling her “I’m gonna make you famous” – The Sun, достъпно на: <https://www.thesun.co.uk/news/6048450/facebook-live-killer-shoots-girlfriend-dead-shreveport-louisiana/>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

MacCloskey, 2018: MacCloskey, J. Musician celebrating birthday films his own murder on Facebook Live – Metro.co.uk, достъпно на: <https://metro.co.uk/2018/02/26/musician-celebrating-birthday-films-murder-facebook-live-7344314/>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Mark Zuckerberg’s official profile on Facebook, достъпно на: https://www.facebook.com/zuck?hc_ref=ARSplHXPSmqCbrrex4TW1V_rjYdWst-BBeD2QBt5yqq4tsrhzcDIgn6u_1h5tZ8noYs&fref=nf, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

McLaughlin, 2017: McLaughlin, K. Two Slovenian men are arrested after victim dies following sickening 20-minute beating that was streamed on Facebook Live – Daily Mail, достъпно на: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-4228048/Slovenian-men-arrested-Facebook-Live-beating.html#ixzz4ne3F97AZ>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Nickeas et al 2016: Nickeas, P., T. Davis. Police investigates Facebook video that appears to show fatal shooting on the West Side – Chicago Tribune, достъпно на: <http://www.chicagotribune.com/news/local/breaking/ct-man-s-shooting-death-posted-to-facebook-20160616-story.html>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Nunez, 2016: Nunez, M. Former Facebook workers: We routinely suppressed conservative news – Gizmodo, достъпно на: <http://gizmodo.com/former-facebook-workers-we-routinely-suppressed-conser-1775461006>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Nunez, 2016: Nunez, M. Want to know what Facebook really thinks of journalists? Here's what happened when it hired some – Gizmodo, достъпно на: <http://gizmodo.com/want-to-know-what-facebook-really-thinks-of-journalists-1773916117>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Osofsky, 2016: Osofsky, J. Information about Trending Topics – Facebook Newsroom, достъпно на: <https://newsroom.fb.com/news/2016/05/information-about-trending-topics>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Read, 2016: Read, M. Do social media's titans use their own services? – New York Magazine, достъпно на: <http://nymag.com/selectall/2016/11/does-jack-dorsey-use-twitter.html> [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Solon, 2016: Solon, O. Facebook's Failure: Did fake news and polarized politics get Trump elected? – The Guardian, достъпно на: <https://www.theguardian.com/technology/2016/nov/10/facebook-fake-news-election-conspiracy-theories>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Solon, 2016: Solon, O. In firing human editors Facebook, has lost the fight against fake news – The Guardian, достъпно на: <https://www.theguardian.com/technology/2016/aug/29/facebook-trending-news-editors-fake-news-stories>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Tanakasempipat et al 2017: Tanakasempipat, P., P. Thepgrampanat. Thai man broadcasts baby daughter's murder live on Facebook – Reuters, достъпно на: <http://uk.reuters.com/article/uk-thailand-facebook-murder-idUKKBN17R1DE>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Weedon et al 2017: Weedon, J., W. Nuland, A. Stamos. Information Operations and Facebook, Facebook, Inc, стр. 88

Yan et al 2017: Yan, H., D. Simon, B. Gingras, Cleveland murder suspect Steve Stephens kills himself after pursuit – CNN, достъпно на: <http://edition.cnn.com/2017/04/18/us/cleveland-facebook-killing-video/index.html>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Yuhas, 2016: Yuhas, A. Facebook fact-check: From Hillary's health to 9/11, the latest lies we read – The Guardian, достъпно на: <https://www.theguardian.com/technology/2016/sep/09/facebook-trending-false-news-stories>, [Посетено на 3 юни 2018 г.]

Facebook in the Trap of Censorship

Lora Simeonova

PhD student, Sofia University "St. Kliment Ohridski"

email: lsimeonova@uni-sofia.bg

Abstract. Facebook is trapped by its own acceleration. The largest social network, despite of denying it, has transformed into media platform which has no editor-in-chief. Therefore Facebook is hesitating between absurd censorship, on one hand, and its complete weakness regarding propaganda, fake news and troll's campaigns, on the other. The social network gave birth to a new horror genre – "Live Death" – a reality show which the algorithms so far are incapable to control.

Keywords: censorship, social networks, propaganda, fake news, trolls